

ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

«МОВА ЯК ЕВРИСТИЧНЕ ЗНАРЯДДЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ І КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ НА ТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР»

17 КВІТНЯ 2025 Р.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет іноземних мов
Науково-дослідна Лабораторія лінгвокультурології та зіставної лінгвістики
Житомирський державний університет імені Івана Франка
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Національний університет «Одеська політехніка»
Українсько-німецький інститут
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Уманський національний університет

ІІ Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція

«МОВА ЯК ЕВРИСТИЧНЕ ЗНАРЯДДЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ І КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ НА ТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР»

Умань,
17 квітня 2025 року

УДК 37.016:81]:[303.446.2:316.77](06)
І-66

Редакційна колегія:

Безлюдний О. І. (головний редактор), ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

Годованюк Т. Л., проректор із наукової роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, доктор педагогічних наук, професор;

Казак Ю. Ю., декан факультету іноземних мов, доктор філософії, доцент;

Білецька І. О., керівник науково-дослідної Лабораторії лінгвокультурології та зіставної лінгвістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов, доктор педагогічних наук, професор;

Щербань І. Ю., заступник декана факультету іноземних мов із наукової роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск:

Гурський І. Ю., старший викладач кафедри теорії та практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

І-66 **Мова** як евристичне знаряддя реконструкції і концептуалізації світу на тлі глобалізаційних та євроінтеграційних викликів діалогу культур : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (Умань, 17 квіт. 2025 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т інозем. мов [та ін.] ; [голов. ред. О. І. Безлюдний ; редкол. : Т. Л. Годованюк, Ю. Ю. Казак [та ін.] ; [відпов. за вип. І. Ю. Гурський]. Умань : Візаві, 2025. 258 с.

Матеріали збірника присвячено висвітленню кола актуальних проблем, які обговорювалися під час роботи ІІ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Мова як евристичне знаряддя реконструкції і концептуалізації світу на тлі глобалізаційних та євроінтеграційних викликів діалогу культур», зокрема: германські та романські мови, порівняльне мовознавство, концептуалізація та мистецька рецепція реалій доби війни, євроінтеграційні тенденції підготовки вчителя іноземних мов та філолога, академічна доброчесність як квінтесенція розбудови демократичного українського суспільства, чат-бот “ChatGPT” – пошук «я» у сюрреалістичному світі «швидкої» творчості.

Видання призначене для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та всіх, хто цікавиться здобутками у галузі іншомовної освіти.

Автори несуть відповідальність за наукову вірогідність і коректність вміщених у збірнику матеріалів.

УДК 37.016:81]:[303.446.2:316.77](06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2025

основа інтегрується у німецьку граматичну систему: „gegoogelt“, „gescreenshotet“, „geliket“, „downgeloadet“, де англійське дієслово інтегрується у німецьку дієслівну систему з типовим префіксом і закінченням Partizip II тощо.

5. **Скорочення та емодзі як граматичні маркери.** Використання скорочень типу „kA“ (keine Ahnung), „nix“ замість „nichts“, а також емодзі для позначення емоцій замість прикметників або обставин [1], [3].

Варто також зазначити, що цифрова комунікація стимулює розвиток нових неформальних норм, що з часом можуть впливати й на стандарт мови. Деякі граматичні особливості, які колись вважалися помилковими або недоречними в офіційному мовленні, сьогодні поступово толеруються в публічному просторі, зокрема в рекламних текстах, блогах та навіть журналістиці.

Для викладачів німецької мови як іноземної виникає низка методичних питань, тому далі пропонуємо способи розв’язання цих викликів:

1. **Баланс між нормою та реальністю.** Здобувачі вищої освіти часто стикаються з живою мовою в соціальних мережах і сприймають її як еталон. Тому викладачеві слід пояснювати, де межа між нормативною і ненормативною формою мовлення.

2. **Використання цифрових прикладів як навчального ресурсу.** Аутентичні тексти з Twitter, Instagram, коментарі на YouTube можна використовувати для аналізу граматичних відхилень, зокрема, шукаючи приклади редукції речень і відновлюючи їх до стандартної форми.

3. **Формування критичного мовного мислення.** Здобувачі освіти мають розуміти, в яких контекстах доречно вживати спрощені структури, а коли слід дотримуватися граматичної норми (офіційне листування, ділове мовлення).

4. **Роль граматичних норм у кроскультурному спілкуванні.** Наприклад, мовці з різних країн можуть по-різному сприймати відхилення від граматичної норми. Отже, цифрова комунікація вимагає адаптивності, але й обережності.

5. **Інтеграція медіа в урок.** Наприклад, можна порівнювати пости офіційних сторінок (DW, ZDF, Goethe-Institut) із неформальним контентом, щоб

навчити здобувачів освіти помічати граматичні зміни [4].

Таким чином, цифрова комунікація створює нові умови функціонування граматичної системи німецької мови. Ці зміни не слід розцінювати виключно як занепад мовної норми, а як природний процес адаптації мови до нових реалій комунікації. Сучасна лінгвістика має завдання не лише фіксувати ці зміни, але й аналізувати їх потенційний вплив на мовну політику, навчання німецької мови як іноземної та формування нових граматичних норм у цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Androutsopoulos J. Networked Multilingualism: Some Language Practices on Facebook and Their Implications. *International Journal of Bilingualism*. 2014. Vol. 18, No. 2. P. 185–205.

2. Dürscheid Ch. Internetbasierte Kommunikation. Sprachwissenschaftliche Aspekte von E-Mail, Chat und SMS. Stuttgart : UTB, 2016. 112 p.

3. Elspaß S. Was ist gutes Deutsch? Zur Normvorstellung und Sprachwirklichkeit. *Deutsch als Fremdsprache*. 2015. Vol. 2. P. 65–71.

4. Kussmaul P. Digitalisierung und Grammatikunterricht: neue Wege der Sprachreflexion. *Info DaF*. 2017. Vol. 44, No. 3. P. 191–207.

Ірина Білецька,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КОНЦЕПЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ МОВ Б. КАЧРУ

За останні три-чотири десятиліття глобалізація англійської мови (АМ), що викликано радикальними змінами в соціально-економічному та суспільно-політичному житті сучасного світу, стала однією з основних тем цілого ряду соціолінгвістичних досліджень. Досить актуальним напрямком цих наукових розвідок є розробка теоретичних концепцій, що розкривають тенденції розвитку

глобальної АМ. Так, однією з найбільш відомих концепцій англійських мов світу є концепція Б. Качру, ідею якої йому підказав його вчитель Дж. Р. Ферс.

У 1985 р. Б. Качру опублікував свою типологічну класифікацію «англійських мов світу» та запропонував принципово нову функціональну схему їхнього розподілу [2, с. 12–19], яка виявилася найбільш впливовою моделлю глобальної англійської мови і подана у вигляді трьох поєднаних по центру концентричних кіл, де центральне, внутрішнє коло включає національні варіанти АМ, наприклад, у Великій Британії, США, Канаді, Австралії тощо.

Друге, зовнішнє коло, охоплює інституційні варіанти АМ в країнах, історично пов'язаних з Британською колоніальною імперією, наприклад, Індії, Пакистані, Нігерії, Сінгапурі та ін., де національно-державним спільнотам через політико-економічні чинники необхідна інституційна та об'єднуюча функція АМ в державну та громадську структуру.

Третє коло, що розширюється, представлене практичними варіантами АМ, наприклад, у Данії, Індонезії, Китаї, Малайзії, Японії тощо, де АМ, не будучи офіційною мовою, виконує освітні та культурно-політичні функції. Орієнтуючись, головним чином, на зовнішню комунікацію та міжнародні засоби масової інформації, АМ використовується як інструмент міжнаціонального та міжкультурного спілкування і вивчається як провідна іноземна мова.

Загалом, основою класифікації Б. Качру стало традиційне уявлення про АМ як мову, що належить її носіям і використовується неносіями в якості другої мови та/або вивченої іноземної мови. Схематично це підтверджується тим, що ядерний елемент моделі, її внутрішнє коло, служить центром, від якого розходяться концентричні кола: зовнішнє і розширюване.

Пізніше Б. Качру відмовився від розміщення кіл загалом у просторі і вже у статті 1990 р. представив їх у вертикальній проекції, розташувавши внутрішнє коло з національними варіантами в основі схеми [4].

Справді, вихідна парадигма концентричних кіл передбачала центральну роль як варіантів АМ внутрішнього кола, так і культури носіїв цих варіантів, що свідчило про певні дискримінації представників зовнішнього та розширюваного

кіл [5, с. 213]. Тому в схемах моделі 1990-х рр. Б. Качру фактично відмовився від принципу концентричних кіл на користь принципу частково суміщених кіл.

Деякі науковці, зокрема М. Модіано, Дж. Дженкінс, П. Брітьо, висловили ряд критичних зауважень на адресу моделі Б. Качру, зіставивши які, можна виділити чотири моменти, що видаються найбільш важливими для опису глобальної АМ: 1) модель Б. Качру заснована на категоризації варіантів за історико-політичним принципом, внаслідок чого осторонь залишаються соціолінгвістичні процеси, без розуміння яких неможлива демаркація спільнот користувачів АМ; 2) у моделі імпліцитно присутнє те, що виходить з історико-політичної ретроспективи уявлення про перевагу варіантів внутрішнього кола, яким визначено нормотворчу роль, тоді як фактично всі три кола рівнозначні у соціолінгвістичному плані; 3) модель передбачає, внаслідок того ж таки історико-політичного принципу, її композиції, стабільність та однаковість усередині кожного кола, без урахування складної диверсифікації як між колами, так і всередині них і всередині варіантів, що їх становлять ці кола; 4) модель не може пояснити відмінності на рівні комунікативної компетенції користувачів АМ, які мають місце не тільки всередині кожного кола, а й усередині конкретних варіантів та конкретних соціальних груп, які представляють ці варіанти. Рівень комунікативної компетенції в АМ визначається соціолінгвістичними факторами: освітніми, економічними, соціокультурними умовами, і навіть потребами конкретних людей.

У пізніших роботах Б. Качру зробив спробу врахувати критерій мовної компетенції та модифікував модель [1, с. 110], взявши за основу рівень володіння АМ та залишивши в центрі ядро «функціональних носіїв», що символізує спільноту більш ніж 500 млн людей, які володіють АМ на найвищому рівні, незалежно від того, чи є вони носіями від народження або досягли цих висот у процесі засвоєння мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kachru B. B. Asian Englishes: beyond the canon. Hong Kong : *Hong Kong*

University Press, 2005. 333 p.

2. Kachru B. B. Editorial. *World Englishes*. 1985. Vol. 4. № 4. P. 209–212.

3. Kachru B. B. Models for Non-native Englishes. Urbana, IL : University of Illinois Press, 1992. P. 48–74.

4. Kachru B. B. World Englishes and applied linguistics. *World Englishes*. 1990. № 9 (1). P. 3–20.

5. Kachru B. B. World Englishes: Resources for research and teaching. *World Englishes: Selected essays*. 1997. Vol. 14. P. 209–251.

Ілона Бойчевська,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ЗВО

В умовах широких міжнародних зв’язків з іншими країнами важливо спілкуватися з іноземними спеціалістами, розвивати професійно-ділові й особисті контакти із зарубіжними партнерами. Для успішного розвитку економіки і забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках потрібні не просто перекладачі, а спеціалісти в різних галузях науки, техніки, економіки, що володіють іноземною мовою в тій мірі, яка необхідна для взаєморозуміння представників різних мовних культур. Знання іноземної мови передбачає не лише володіння лексикою, граматикою, фонетикою, але й іншомовною культурою. Іноземна мова для фахівця в галузі економіки – це інструмент, за допомогою якого він повинен діяти, переконувати, приймати рішення, створювати сприятливу ділову атмосферу, розуміти культуру іншої країни і менталітет її народу.

У загальній стратегії навчання іноземних мов на немовному факультеті закладу вищої освіти (ЗВО) передбачена вимога щодо розвитку іншомовної комунікативної компетентності в професійній сфері спілкування.